

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 15:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

SEPTEMBER 6 · 89

Kungl Myntkabinettets utställning av nyförvärv studerades ivrigt den sista dagen under vikingasymposiet. Här av Gert Hatz, Hamburg, som visar ett mynt för sin kollega Hans-Ulrich Geiger från Zürich. Jfr s 139.

Medaljer över Nobels ryska verksamhet **sid 132**

Rapport från SNF:s årsmöte **sid 136**

Viking Age coinage **sid 139**

N.N.U.-möte i Reykjavik 1989 **sid 143**

Såld för 45.000 (7.000)

Ur vårens
kvalitets-
auktion

Såld för 100.000 (30.000)

**Till höstens kvalitetsauktion sökes:
MYNT MEDALJER SEDLAR
ORDNAR PLÅTMYNT**

Vid större inlämningar kan särskilda villkor
tillämpas efter överenskommelse.

AUKTIONSVERKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

Jakobsgatan 10, Box 16256, 103 25 Stockholm, Tel. 08-14 24 40.
Engelbrektsgränd 7, 211 33 Malmö, Tel. 040-11 20 26.

**Internationell Myntmässa
i Stockholm**

Vasahallen ute på Djurgården

med 25-talet mynthandlare från
SVERIGE, NORGE, FINLAND och DANMARK

30 september - 1 oktober kl. 10.00 - 17.00

För information, tel. 08-83 26 20

Inträde: 20:—

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ORGAN FÖR
SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)

Svensk Numismatisk Tidskrift:

Postgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100:—

ANSVARIG UTGIVARE

Ian Wiséhn

REDAKTION

Hans Franzén

Monica Golabiewski Lannby
(program, föreningar,
aktuella auktioner)

Kjell Holmberg (annonsering)

Manuskriptgranskning:

Lars O. Lagerqvist

Redaktionssekreterare:

Margareta Klasén

(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292-303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:—
2:a omslagssidan	1 450:—
omslagets 4:e sida	1 800:—
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:—
2/3 sida (99×214 mm)	850:—
1/2 sida (151×105 mm)	650:—
1/3 sida (47×214 mm)	450:—
1/4 sida (72×105 mm)	350:—
1/6 sida (47×105 mm)	250:—
1/12 sida (47×50 mm)	150:—

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden

före utgivning

Heloriginal alt manus och
gärna skiss.

Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1989

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Riksantikvarie-
ämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

September	12	Ta med Dina nyförvärv och berätta om dem.
Oktober	10	Programmet meddelas senare.
November	21	Programmet meddelas senare.
	29	Höstauktionen (endast för medlemmar och anslutna föreningar).
December	12	Den sedvanliga julfesten med kåseri av Lars O. Lagerqvist.

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL
kan rekvideras från kansliet!
Pris: 20 kr + porto**

Höstauktionen

Mynt till höstauktionen kan inlämnas till kansliet senast den 15/9.

MG

**BLI MEDLEM I SNF —
GOD SERVICE UTLOVAS.
ANMÄLNINGS-
BLANKETT
TEL 08-667 55 98
tisd - fred 10-13.**

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 tr ö g,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13.00
Semesterstängt:
midsommar-1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

Kungl Myntkabinettet

Utställningar:

Ingång Narvavägen
(hörnet Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Tillfälliga utställningar:

"Ur dolda gömmor"
förlängd till årets slut.

"Franska revolutionen 1789-1989"
t.o.m. oktober.

Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för information.

Museet:

Tisdag - söndag 11-16
Måndag stängt

Besökstid: tisdag 13-16
ingång Narvavägen

Besöksadress

(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:

Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Medaljer över familjen Nobels verksamhet i Ryssland

Nobel hör till de mest kända svenska namnen. Vi tänker närmast på uppfinnaren och donatorn Alfred Nobel och de av honom instiftade prisen. Vad de flesta dock inte tänker på, är att flera framstående medlemmar av familjen haft betydelsefull verksamhet i Ryssland. Svensken Immanuel Nobel (1801–1872) utvandrade till Ryssland och grundade på 1840-talet i S:t Petersburg en fabrik för tillverkning av krigsmateriel, maskiner m.m. Hans son Robert Nobel (1829–1896) grundade tillsammans med brodern Ludvig Nobel (1831–1888) nafta/petroleumindustrin i Baku. Även brodern Alfred Nobel (1833–1896) hade vissa intressen i Ryssland. Ludvig Nobels son, Emanuel Nobel (1859–1932), var den som utvecklade industrin.

Rysslands största oljedistrikt ligger på Apsjeronhalvön i Kaspiska havet. Vid Surahany nära Baku fanns från urminnes tider ett elddyrkartempel, i vilket en evig eld underhölls av den urmarken framströmmande naturgasen. Från 1872 blev det fritt för enskilda att söka och utvinna petroleum. Därmed inträdde ett uppsving för den ryska oljeproduktionen. I fältens exploaterande gjorde de svenska bröderna Nobel en stor insats. De öppnade 1875 ett raffinaderi i Baku och skapade sedan med användande av förstklassiga raffinering- och transportmetoder en god marknad i Ryssland för sina produkter. Bröderna Nobels företag utvecklades snabbt till det största i sitt slag i världen. Efter den ryska revolutionen 1917 förställdes företaget och familjen Nobel flyttade från Ryssland.

Medaljerna över familjen Nobels verksamhet har i olika sammanhang publicerats, men det kan vara av intresse att se dem samlade tillsammans. Här nedan finns de medaljer som tillhör Kungl. Myntkabinetet. De har alla beställts av Emanuel Nobel under 1900-talets första år.

1. Nobels petroleumanläggningar vid Baku.

Plaketten av silver är slagen 1907 och mäter 102×82 mm. Den visar en vy av petroleumanläggningarna vid Baku, med stadens hamn. Nedanför denna scen finns på en sockel porträtten över Ludvig (Louis), Robert,

Fig 1 Åtsidan

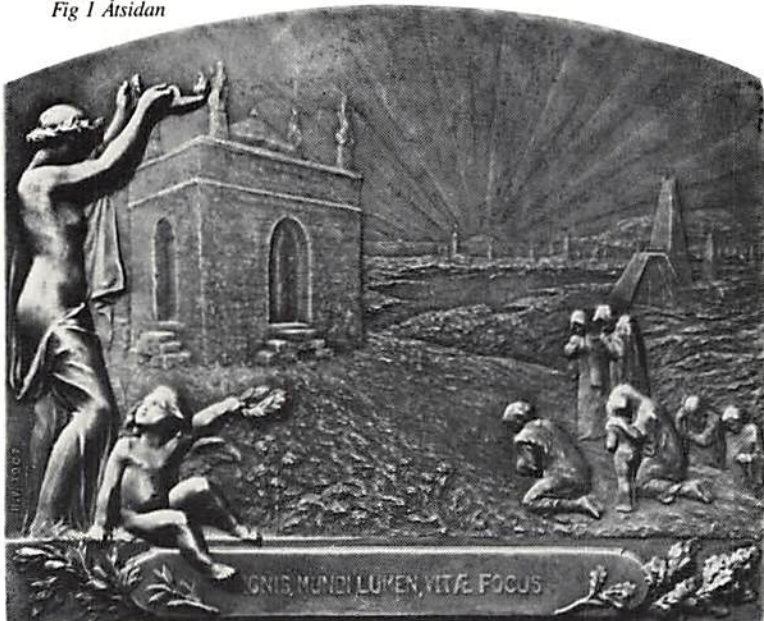

Fig 1 Frånsidan

Alfred och Emanuel Nobel. På kantramen överst namnet DR IWAR LAGERWALL (direktör vid Nobelfabrikerne). Dessutom förekommer på en liknande plaketten namnet Pauline Nobel. Under porträtten inskriften: EN COMMEMORATION DU MILLIARD DE POUNDS DE NAPHE EXTRAIT PAR LA SOCIETE NOBEL FRERES 1879-1906 (dvs Till minne av utvinnandet av en miljard pud rånafta genom aktiebolaget bröderna Nobel 1879-1906).

Frånsidan visar ett elddyrkartempel (vid Surahany, Baku) på en kulle, med ett antal tillbedjare. Nederst en tavla med texten: IGNIS MUNDI LUXEM. VITAE FOCUS. (ELD. VÄRLDENS LJUS. LIVETS FOKUS.) Plaketten har utförts av skulptören Henri Frédéric Varenne (1860-1933). Varenne hade gått i lära hos konstnärerna Dumont, Rossel och Valence. Varje år från 1890 visade han sina alster i Salon des Champs-Elysées i Paris.

Kungl. Myntkabinetts plaketten (inv nr 23 828:1) överlämnades som gåva 1947 av Torgny Lindgren.

Det är missvisande att Hyckert och Lilienberg tar upp denna plaketten under Emanuel Ludvig Nobels namn. Plaketten beställdes troligen av honom, men behandlar snarare företags verksamhet än ägarna.

Litteratur:

Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*. Vol. VI, London 1916, sid 203.

Hyckert, B.E. & Lilienberg, V.E., *Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor*. Vol. II, Stockholm 1915, sid 320.

Rasmusson, N.L., *Kungl. Myntkabinetten*, Stockholm år 1947, årsberättelse. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1948, Köpenhamn 1948, sid 164.

2. Nobels petroleumanläggningar vid Baku. Ludvig och Emanuel Nobel. Plaketten av silver är slagen 1907 och mäter 103×71 mm. På åtsidan finns de båda företagsledarna Ludvig och Emanuel Nobel. Mellan deras bröstbilder finns en rysk text som i översättning lyder: "Till minne av utvinnandet av en miljard pud rånafta genom aktieföretaget bröderna Nobel 1879-1906" samt en karta över Apsjeronhalvön med Baku. Nedtill i v en bild av ett tankfartyg av trälartyp, i h en karta över ön Chelleken (i Kaspiska havets östra del). Frånsidan visar en vy från oljefälten med ett stort antal borrhorn. I förgrunden står en allegorisk gestalt vid ett altare höjande ena armen med en brinnande oljelampa.

Plaketten, som liknar den föregående nr 1, har tillverkats hos Fabergé i S:t Petersburg. Troligen har den utförts av A. Thilmann som var anställd vid Fabergé. Bredvid tillverkarstämpeln på kanten finns nämligen en oval stämpel med signaturen AT. Firma Fabergé tillverkade mängder av föremål och smycken på beställning av Emanuel Nobel. Denne utdelade alltid Fabergéföremål till sin släkt, direktörer och tjänstemän i samband med jubileer, födelsedagar m m. En middag var inte fullständig om inte alla damer fått en gåva - ofta utsmyckade med små diamanter eller andra ädelstenar. Det har aldrig gjorts någon förteckning över de medaljer och ordnar som framställts hos Fabergé. Det är dock känt att Fabergé utnyttjades flitigt av kung Chulalongkorn

Fig 2 Åtsidan

Fig 2 Frånsidan

(Rama VI) av Siam. Ett stort antal medaljer och ordnar beställdes, tex en medalj till minne av grisens år (1913). Av mer traditionella medaljer kan här bl a nämnas Fabergémedaljen över tsar Nikolaus II och hans gemål Alexandra Feodorovna av guldsmeden August Hollming i S:t Petersburg från ca 1900.

Den här behandlade plaketten har tidigare tillhört forskningsresanden m m Sven Hedin, vilken erhållit den som hedersgåva. Den överlämnades som gåva (tillsammans med andra medaljer) till Kungl. Myntkabinetten enligt testamentariskt förordnande (inv. nr 24 844).

Litteratur:

Bainbridge, H.C., *Peter Carl Fabergé. Godsmith and Jeweller to the Russian Imperial Court*. London 1949, sid 58.

Christie's Geneva (auktionskatalog), 11 November 1987: *Russian works of art and Fabergé*, nr 150.

Rasmusson, N.L., *Årsberättelser. Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1954, Helsingfors 1956, sid 152-155.

Snowman, A.K., *Carl Fabergé. Goldsmith to the Imperial Court of Russia*. London 1979, sid 124.

3. Nobels petroleumanläggningar vid Baku samt Robert, Ludvig

Fig 3 Åtsidan (frånsidan samma som fig 1)

Fig 4 År- och frånsidan. Dubbel skala.

(Louis), Alfred och Emanuel Nobel. Plaketten är slagen 1907 och mäter 101×82 mm. Åtsidan visar fyra medlemmar av familjen Nobel inom lagerkransar som sammanflätats med facklor. På två av dessa facklor finns plattor med årtalen 1879 och 1906. På åtsidans mitt finns en banderoll med den inristade texten: TILL HANS MAJESTÄT KONUNG GUSTAF V S:t PETERSBURG 1908. Under denna banderoll finns på en sockel tre urtidsdjur som representerar oljans bildningssätt. Bergolja utgör nämligen omvandlingsprodukten av i havs-sediment inneslutna växt- och djurlämningar, huvudsakligen från jura- och kritaperioderna. Nederst texten: EN COMMEMORATION DU MILLIARD DE POUNDS DE NAPHTHE PAR LA SOCIÉTÉ NOBEL FRE-

RES 1879-1906. (Till minne av utvinandet av en miljard pud rånafta genom aktiebolaget bröderna Nobel 1879-1906.) Frånsidan har samma utseende som nr 1.

Plaketten, som har utförts av skulptören Henri Frédéric Varenne (om honom se nr 1), överlämnades till Gustav V som gåva 1908. Kungl. Myntkabinettet fick plaketten som gåva av Gustav VI Adolf och prins Wilhelm ur konung Gustav V:s numismatiska samling (inv. nr 24 596).

Litteratur:

Tillväxten 1952.

Boström, H.J., Suomen Muistorahat. Vol. I, Helsingfors 1932, sid 116-117, pl 38:8.

Wahlstedt, A., Minnespenningar över enskilda svenska män och kvin-

nor. Stockholm 1937, sid 230.

4. Nobels mekaniska verkstäder 1862-1912.

Guldmedaljen, som mäter 24 mm, är omgiven av en briljantkrans, fäst utanför randen.

Åtsidan visar Ludvig och Emanuel Nobel (namnen utskrivna med kyrilliska bokstäver utmed kanten).

Frånsidan visar en smed i arbete samt en text som berättar att 50 år förflutit sedan Nobels mekaniska verkstäder grundades 1862. Medaljen är inte signerad, men har troligtvis utförts hos Fabergé i S:t Petersburg.

Kungl. Myntkabinettet förvärfvade medaljen 1952 från direktör Harry Glück (inv nr 24 710:4).

Litteratur:

Rasmusson, N.L., Årsberättelser. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1953, sid 223-234.

Tillväxten 1952.

Not

Förf tackar Kurt Pettersson, Grankulla, Finland, för lämnade uppgifter.

Ian Wiséhn

Samtliga medaljer fotograferade av Bengt A Lundberg och Gunnel Jansson, RAA/SHMM-T.

Köpes

Medaljer över
Mika Waltari
och Väinö Linna
ingående i serien
Sex finska författare.
Ev. hela serien.

Kontr. silver

Svar till

G. Samuelsson

☎ 0176-127 20

Australien

Jubileumsmynt över den australiensiska delstaten Queensland. Åtsidan visar drottning Elisabeth II.

10 dollar 1989, silver, 20,0 gram.

Frankrike

Minnesmynt 100-årsdagen av Eiffeltornets uppförande i Paris den 31 mars 1889. Skissen till åtsidan, som visar valören, har gjorts av Joaquin Jimenez och frånsidan av Frédéric Joubert. Upplaga 80.000. Minnesmyntet finns också i guld.

5 francs 1989, silver, 12,0 gram.

Sovjetunionen

Minnesmynt på 160-årsdagen av den ryske diktaren Leo Tolstojs födelse (1828-1910).

1 rubel 1988, koppar-nickel-zink, 12,5 gram.

USA

Jubileumsmynt över 200-årsfirandet av den amerikanska kongressen.

1/2 dollar 1989, kopparnickel, 11,34 gram.

Bokpris

AINP (International Association of Professional Numismatists) har vid sitt årsmöte i Monte Carlo tilldelat detta års hederspris för den bästa pub-

Kanada

Minnesmynt över "Sainte-Marie-au-pays-des-Horons," den första europeiska kolonin i Ontario, som för 300 år sedan grundades av franska jesuiter. Åtsidan visar drottning Elisabeth II. Utkastet har gjorts av medaljören David Craig.

100 dollar 1989, guld, 13,3 gram. Upplaga 65.000.

Polen

Minnesmynt över påven Johannes Paulus II:s 10-åriga pontifikat (oktober 1978). Åtsidan visar den polska örnen samt valören.

10.000 zlotych 1988, silver, 31,1 gram.

Dansk myntreform

SNT har flera gånger påpekat, att de övriga nordiska länderna ligger långt före oss när det gäller anpassningen av mynt- och sedelserierna till penningvärdets fall. Från Danmark meddelas nu följande:

Från 1 juli 1989 gäller icke längre 5 och 10 öre som lagligt betalningsmedel. Lägsta mynt blir 25 öre, som man klokt nog bibehållit. En ny valör, 50 öre, kommer i omlopp från 3 juli, och 10 kronor har omformats.

50 öre har på åtsidan den kungliga kronan varunder ØRE. Sedvanliga märken för den ansvarige myntproducenten, myntortsmärket och gravören återfinns på denna sida. Material: Tennbrons. Diameter 21,5 g. Vikt: 4,3 g. Randen är slät. 10-kronan har på åtsidan drottningens halvsbild, höger sida, varomkring MARGRETHE II DANMARKS DRONNING. Myntmärket (ett hjärta), myntproducentens, gravörens och tecknarens signaturer återfinns på denna sida. Frånsidan visar statsvapnet (tre lejon och nio hjärtan) inom en cirkelformad ram, varöver den kungliga kronan. Kanten utanför upptas av ornament och nederst 10 KRONER. Randen är slät.

Materialiet är aluminiumbrons. Diameter: 23,35 mm. Vikt: 7,0 g.

Den tidigare 10 kronor gäller alljämt men indras så snabbt som möjligt. Vidare meddelar Danmarks Nationalbank och Industriministeriet: "Ändringerna af møntrækken i løbet af 1989 er første led i en samlet reform af møntrækken. Målet med reformen er at skabe en velfungerende, sammenhængende møntrække, hvor mønterne er lette at kende fra hinanden, samtidig med at de ikke fylder eller vejer for meget. Det kan endnu ikke siges, hvornår møntreformen vil være fuldført."

Och vi lär få vänta minst ett par år ännu på vårt 10-kronorsmynt, för att inte tala om en totalreform av vår helt föräldrade myntserie!

I Danmark blir nästa steg att införa nya typer för 25 öre samt 1 krone och 5 kronor, därtill en ny valör om 20 kronor, samt att ge mynten andra, konsekventa storlekar och metallfärger (dvs 25 och 50 öre blir rödbruna, mellanvalörerna silverfärgade och de två högsta "gyllene").

likationen till:

Denis R. Cooper, *The Art and Craft of Coin Making: A History of Minting Technology* (Förlag Spink & Son Ltd, London, 1988).

Intresserade, som vill bli nominerade till detta bokpris, kan erhålla underlag och villkor för detta hos:

Dr. Hans Voegtli, c/o Münzen und Medaillen AG, Postfach 3647, CH-4002 BASEL, Schweiz.

Rapport från SNF:s årsmöte

Den 27 maj höll Svenska Numismatiska Föreningen sitt årsmöte, denna gång i Stockholm, i Svenska Läkaresällskapets vackra hus intill Klara Kyrka.

Ett 50-tal medlemmar hade samlats och efter en kopp kaffe höll docent Thomas Ihre ett intressant föredrag om Svenska Läkaresällskapet, dess bildande år 1808 med kungligt tillstånd och dess syfte att vara en samlingsplats för Sveriges läkare. Ihre berättade om Sällskapets medaljsamling som visades dels utställd i montrar, dels i ljusbilder. I samlingen finns bl.a. medaljen över Astley Levin, slagen av SNF 1934.

Därefter inleddes det egentliga årsmötet med att ordföranden Torbjörn Sundquist tackade Thomas Ihre för hans trevliga presentation av Svenska Läkaresällskapet och överlämnade en kungajetong som tack.

Förhandlingarna leddes av ordförande Torbjörn Sundquist med Rolf Sjöberg som sekreterare.

Med en tyst minut hyllades minnet av de 14 medlemmar som avlidit sedan föregående årsmöte, bland dessa korresponderande ledamoten Ernst Nathorst-Böös, medlem sedan 1933 och tilldelad Föreningens Förtjänstmedalj 1977.

Från förhandlingarna kan noteras att styrelsen kvarstår oförändrad då inga avsägel-

ser förekommit. (Se SNT nr 4/5 sid 122.) Årsavgiften för 1990 fastställdes till 150 kr och för juniorer 75 kr. Alltså en mycket blygsam höjning med 15 kr.

Därefter följde utdelning av belöningar.

Föreningens *Elias Brenner-medalj* tilldelades *Ulla Ehrensvärd* för hennes berömliga författarskap om medaljkonstnären Erik Lindberg, som utgivits som Numismatiska Meddelanden XXXII del I och II, samt nyligen bibliografin i festskriften till Lars O. Lagerqvist. Ordföranden avslutade sitt tal till Ulla med orden: "De två volymerna är verkligen imponerande genom sin utförlighet, detaljrikedom och den eleganta svenskan. Ulla, vi vill till Dig som på ett föredömligt sätt främjat numismatikens intressen och kunskaperna i ämnet med ett stort tack överlämna vår Elias Brenner-medalj med en förhoppning om fortsatt fint samarbete!"

Föreningens *Förtjänstmedalj i guld* tilldelades *Nils-Uno Fornander*. Denna medalj kan enligt stadgarna utdelas i guld "om utomordentliga skäl föreligger."

Nils-Uno har under lång tid gjort stora insatser för SNF, både som kassaförvaltare, bibliotekarie mm och varit den vars goda råd alla anammats med goda resultat. Han har varit och är en fast klippta för SNF och ordföranden avslutade med orden: "Nils-Uno, att i dag på Ditt bröst få fästa vår främsta utmärkelse för tjänster inom Föreningen är ett stort hedersuppdrag för mig.

Du är den andre i SNF:s historia som tilldelas Förtjänstmedaljen i guld och eftersom den förste som fick den också är en av 1914 års män förstår man att denna årgång måste vara en av de allra finaste. De verkligt stora årgångarna blir ju bara bättre och bättre med åren.

Med stort och varmt tack till Dig Nils-Uno från oss alla inom SNF och vi hoppas naturligtvis på Din medverkan länge än."

Föreningens *guldnål* för 40-årigt hedersamt medlemskap utdelades till *Lars-Magnus Björkquist*, Örebro samt *Eric von Post*, Lausanne och *Sören Schiöler*, Kalmar, vilka två sistnämnda tyvärr ej kunde delta i årsmötet.

Efter den högtidliga utdelningen av medaljer och guldnålar var det fritt fram för personliga yttranden varvid Lars O. Lagerqvist begärde ordet och framförde sitt varma tack för hyllningarna på hans 60-årsdag, denna dag som väl ingen kunnat undgå att känna till, som han själv sade.

Brita Malmer informerade om Sigtunasymposiet "Viking-age coinage" och hälsade alla välkomna att på ett eller annat sätt delta.

Bengt Holmér, ordförande i Göteborgs Numismatiska Förening tackade för de ljudband SNF hyr ut till anslutna föreningar. Han berättade även litet om verksamheten i GNF.

Därmed var det egentliga årsmötet avslutat och Harald Nilsson från Kungl. Myntkabinetet visade ett videoband som

Till vänster ordföranden Torbjörn Sundquist med Lars-Magnus Björkquist (guldnålen), N.-U. Fornander (förtjänstmedaljen i guld) och Ulla Ehrensvärd (Brenner-medaljen dito). Foto Madeleine Greijer.

Från söndagens utflykt efter lördagens årsmöte: vid Skokloster. Foto Madeleine Greijer.

mycket instruktivt och trevligt berättade om Loheskatten.

Sedan fick vi höra ett föredrag av Erik Gamby om kammarherre Magnus Lagerberg. Gamby berättade om Lagerbergs uppväxt på 1800-talet och hur han trots svåra förhållanden kämpade sig upp till sin position. Han blev tidigt intresserad av numismatiken och gjorde bla stora insatser för Göteborgs Museums myntkabinett, där han en tid var anställd. Så småningom fick han kontakter i huvudstaden och tack vare hans energiska strävanden tillsammans med bla A.W. Stiernstedt och Carl Snoilsky att år 1873 bilda SNF kunde vi denna dag fira Föreningens 116:e årsmöte.

Dagen avslutades med supé i Läkarsällskapets vackra Jugendmatsal. Det var gemytligt och trevligt.

På söndagen anordnade klubbmästare Anders Frösell en utfärd till Skokloster, ett av världens främsta barockmuseer. Värdet var underbart och den skira vårgörnskan bildade en perfekt ram kring slottet invid en glittrande vik av Mälaren.

Slottet började byggas 1654 av greven och fältmarskalken Carl Gustaf Wrangel. En kunnig guide ledsagade gruppen runt i de olika rummen, men trots imponerande prakt var vi nog alla tacksamma att inte ha varit födda på 1600-talet och tvingats bo så utan all komfort. Kallt och dragigt måste det ha varit, badrum syntes ingenstans till och köket låg — på grund av brandrisken — i en angränsande byggnad.

I slottet finns en stor samling väl bevarade vapen och många konstföremål. Se-

dan 1967 är Skoklosters slott ett statligt museum.

Efter lunch i värds huset gick färden till Sigtuna, där ännu en guide tog hand om gruppen och visade runt bland alla sevärdheter i den idylliska staden med så gamla anor och där de första svenska mynten slogs omkring ca 995-1000 för Olof Skötkonung.

MK

FRÅN KUNGLIGA MYNTKABINETTET

Franska revolutionen Ny utställning på Kungl. Myntkabinettet

Den 14 juli 1789 är det precis 200 år sedan det franska statsfängelset Bastiljen stormades av upprörda parisare. Bastiljen, symbolen framför andra för den enväldiga franska kungamakten, erövrades av en uppretad och revolutionär folkmassa i jakt på vapen. Nyheten om dess fall spreds snabbt till småstäder och landsbygd runt om i Frankrike och inom några veckor efter stormningen hade det kungliga Frankrikes statsmaskineri slagits i spillror.

Stormningen av Bastiljen var en kraftfull reaktion på det ytterst oroliga politiska läget i Frankrike vid denna

tid. Fattigdomen både på landsbygden och i städerna hade ökat, delvis på grund av dåliga skördar och en stadigt växande befolkning. Allmogen svält, medelklassen hukade under ett allt starkare skattetryck, allt medan adeln fortfarande hade en stark ställning med särskilda privilegier såsom skattebefrielse och rätt att utkräva feodala prestationer.

Frankrike var svårt skuldsatt och illa styrt av en enväldig kung och en grupp adelsmän. I syfte att ändra på detta lyckades det ofrälse borgerskapet den 17 juni 1789 bilda en konstituerande nationalförsamling. Denna församling svor att inte skiljas förrän Frankrike fått en ny författning. De stöddes av en del reformivrande adelsmän, men framför allt av de fattiga arbetarna i städerna och bönderna.

Franska revolutionen var det borgerligt liberala samhällets revolution. Det var medelklassen som ville nå makten och tillämpa de idéer som vuxit fram under 1700-talet. Denna period, som brukar kallas upplysningstiden, bar fram tankar om ståndssamhällets orättvisor och individens frihet att hävda sina åsikter i tal och skrift. Dessa tankar kom naturligtvis många gånger till uttryck i konsten. Beaumarchais barberare Fi-

garo (tonsatt av Mozart) kritiserade tex redan år 1784 åsiktsförtryck och maktmissbruk från nationalscenen.

Den 14 juli, dagen för Bastiljens stormning, har blivit ett symboliskt datum. Populärt förknippas kanske detta datum mer än något annat med den franska revolutionen och sedan 1880 firas denna dag som Frankrikes nationaldag. Kungl. Myntkabinetet i Stockholm har också valt denna dag för öppnandet av sin nya utställning "Franska revolutionen".

Utställningen innehåller guld-, silver- och kopparmynt som präglats under tiden 1789-1805, från Ludvig XVI, republikens mynt, francens införande 1795 fram till kejsardömet utropande och Napoleons mynt. Här finns även "Monneroner", myntpolletter i koppar som i brist på växelmynt florerade 1791-1792. I utställningen finns också sedlar från tiden, assignater, som var det pappersmynt som skapades under revolutionens första år och som kom att användas i stället för mynt även i låga valörer. De medaljer som visas är präglade mellan 1789-1800. De belyser både pro- och antirevolutionära strömningar. Här

finns tex Bertrand Andrieus (1761-1822) präglade bronsmedalj med motiv från Bastiljens stormning.

Till utställningen hör en katalog. Den beskriver i text och bild den franska revolutionens orsaker och följer samt ger ingående beskrivningar på många av de utställda föremålen. Katalogen finns till försäljning i museibutiken på bottenplanet. Den kan också beställas per post eller telefon direkt från Kungl. Myntkabinetet, Box 5405, 114 84 Stockholm, tel: 783 94 00.

Katarina Schoerner

Sedlar säljes

1898, 1905, 08, 09, 10, 14,
17, 22 • 10:—/st.

5 st. 1 Kr (KOTIOR)
OLIKA ÅR • 150:—/st.

FRANSK OVIKT SEDEL 1792
75:—. Även andra

Köpes GAMLA BREV
OCH HANDRITADE KARTOR
Tel. 0142-406 59

THÖRNSTRÖMS MYNT & SEDLAR AB

- Vi säljer bra svenska och utländska mynt till humana priser.
- Guldmynt för investering.
- Kastmynt köpes
- Svenska dukater köpes
- Sedlar i topp före 1920 köpes

DROTTNINGGATAN 48
582 27 LINKÖPING
TEL. 013-13 54 65

**Vi mottager kontinuerligt
inlämningar till våra fyra
myntauktioner per år.**

**Den 2 oktober avhåller vi vår
nästa myntauktion, då vi även
kommer att ha en special-
auktion AKTIEBREV.**

**Vid större inlämningar till
våra kvalitetsauktioner kan
särskilda villkor tillämpas
efter överenskommelse.**

AUKTIONSVÄRKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVÄRK

Jakobsgatan 10, Box 16256, 103 25 Stockholm, Tel. 08-14 24 40.
Engelbrektsgatan 7, 211 33 Malmö, Tel. 040-11 20 26.

**VI KÖPER & SÄLJER
svenska & utländska
mynt, medaljer & sedlar
GULDMYNTHANDEL**

Illustrerade prislistor utges
4-6 gånger/år. Provoxemplar
mot 10:- i frimärken

Besök oss på
GREVTUREGATAN 15
eller skriv
Box 7317, 103 90 Stockholm
eller ring
08 - 661 23 80, 661 35 80

Wallin's
INGEMAR WALLIN MYNTHANDEL AB

VIKING-AGE COINAGE

SIGTUNA 1 – 4 JUNE 1989

I Olof Skötkonungs Sigtuna – SITUNE DEI – samlades under fyra dagar ett 50-tal forskare: numismatiker, historiker, arkeologer från 15 länder, för att delge varandra erfarenheter och forskningsresultat inom ämnet vikingatidens mynthistoria.

Symposiet var organiserat av Vitterhetsakademien, Kungl Myntkabinetet och Numismatiska Forskningsgruppen vid Stockholms Universitet med stöd från International Numismatic Commission, Svenska Institutet samt – i hög grad – de båda stiftelserna för numismatik: Gunnar Ekströms och Sven Svenssons.

Initiativtagare och ledare för symposiet var Brita Malmer, innehavare av Gunnar Ekströms professur i numismatik.

Medeltidsstad

Sigtuna, platsen för Svearikets tidigaste myntning, var för detta välordnade och i allo lyckade symposium en naturlig samlingspunkt. Dessutom aktuell genom den pågående utgrävningen av kvarteret Trädgårdsmästaren, där man nu tagit sig ned till det vikingatida lagret, daterat till sent 900-tal. En visning av detta, arrangerad av grävningsledningen och Sigtuna museer i samband med rundvandring till stadens rådhus, kyrkoruiner och runstenar var ett uppskattat inslag i programmet; likaså den fina kvällsmottagning i Sigtuna museum, som Svenska Numismatiska Föreningen bjöd på och som gav oss tillfälle att närmare studera museets utställning och de senaste grävningsresultaten, bl a några mynt från tiden ca 1000.

Annars höll man till på Sigtunastiftelsen, som med sin speciella atmosfär i klosterliknande miljö var en utmärkt lokal, både för själva konferensen och för dem som var inkvarterade där och undfagnades med god mat, vänlighet och omtanke.

Omväxlande program

Symposiets program var rikt på intres-

santa föredrag och diskussioner. Första dagens öppningsceremoni inleddes av Vitterhetsakademiens preses, professor Stig Strömholm, med ett hälsningsanförande på omväxlande engelska, franska och tyska. Sedan talade Sigtuna stadsfullmäktiges ordförande Görel Bohlin och därefter Kolbjørn Skaare, Oslo, president i International Numismatic Commission.

Två föreläsningar hanns också med denna första förmiddag: Peter Sawyer, Göteborg: Coins and commerce: Staraja Ladoga, York, and Sigtuna, och Ryszard Kiersnowski, Warszawa, som gav en intressant analys under rubriken "Herrschaftszeichen auf den wikingerezeitlichen Münzbildern".

Lunch i myntfyndens tecken

Under generöst värdskap av Sigtuna kommun var sedan samtliga symposiedeltagare inbjudna till lunch på Sigtuna Stadshotell. Där talade riksantikvarie Margareta Biörnstad och betonade starkt de vikingatida myntfyndens roll för historisk forskning; genom vår fornminneslag med ursprung från 1684 skall fynd av ädelmetall i svensk jord inlösas till staten. Detta är grundvalen för existensen av våra internationellt sett så rika, intressanta och till stora delar unika samlingar av mynt från vikingatiden. Det är vårt ansvar att rätt ta hand om detta material, hålla det tillgängligt för forskning, samt genom vetenskaplig bearbetning och publicering ställa det till vidare förfogande.

Publikationer

Publiceringsarbetet, genom de serier som kallas CORPUS NUMMORUM SAECULORUM IX – XI QUI IN SUECIA REPERTI SUNT, Catalogue of Coins from the Viking Age found in Sweden, och COMMENTATIONES fanns närvarande som en naturlig referensram under hela symposiet. Brita Malmer, huvudredaktör för dessa publikationer presenterade CNS-projektet i korthet. Bland symposiedeltagarna fanns Gert och Vera Hatz från Hamburg, CNS-medarbetare sedan snart 40 år för de tyska

mynten. Peter Berghaus, som började sitt arbete här redan 1949, var av hälsoskäl tyvärr förhindrad att komma.

Nils Ludvig Rasmusson

I Sigtuna bosatte sig efter pensioneringen den egentlige grundaren av CNS-projektet, Nils-Ludvig Rasmusson, som var Kungl Myntkabinetets chef under många år. Han avled 1973 och är begravd på Sigtuna kyrkogård, strax öster om Mariakyrkan; som en betygelse av vördnad och tacksamhet inför minnet av hans gärning nedlade symposiet en krans på hans grav.

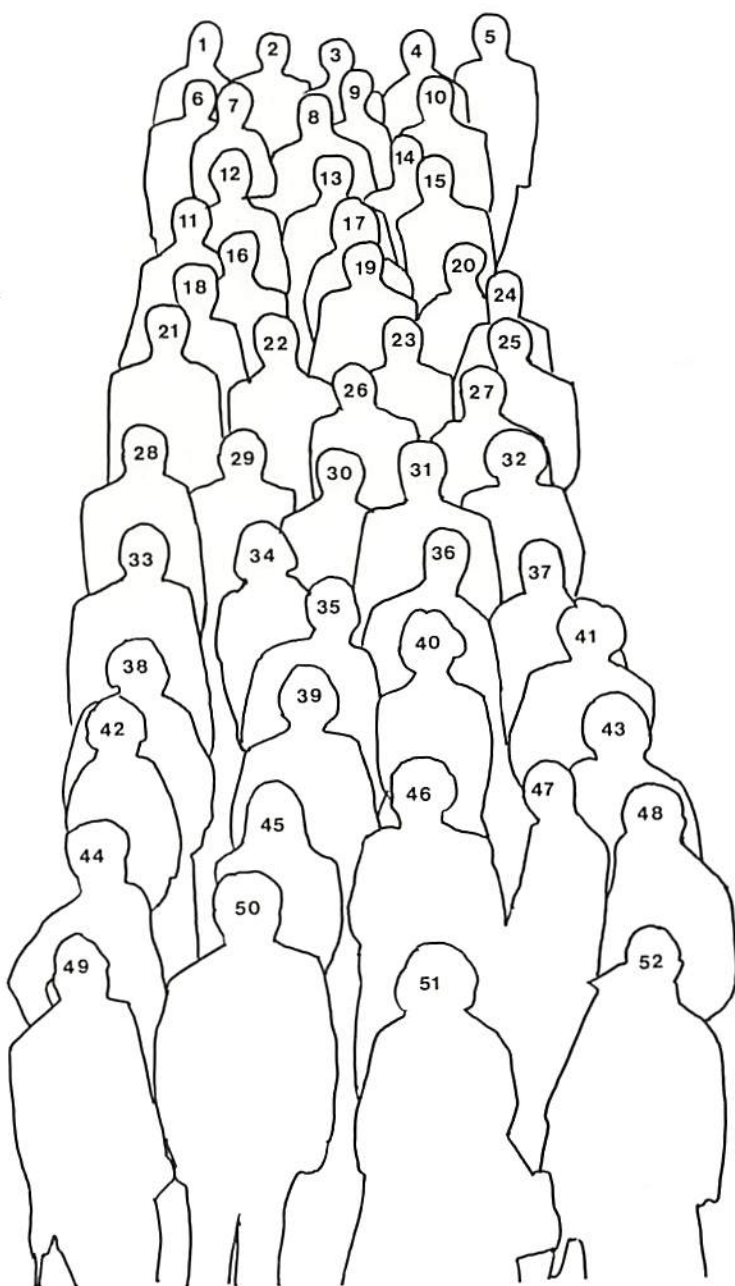
Föredrag

De följande dagarnas föredrag var i stort sett upplagda i den kronologiska ordning som råder i CNS: Kalifatet, Tysk-romerska riket, England, Skandinavien, och kommer att publiceras inom en snart framtid. Här endast några axplock bland föredragshållare och titlar: T.S. Noonan, Minneapolis: Dirham exports to the Baltic in the Viking Age; A. Fomin, Moskva: The literary sources on the currency of dirhams in Europe; C. Toll, Köpenhamn: The fabrication of Arabic coins; L. Ilisch, Basel: Hoards from the Near East contemporary to the Viking Age; V. Potin, Leningrad: Funde westeuropäischer Denare im Norden der Sowjetunion; St. Suchodolski, Warszawa: Die erste Welle der westeuropäischen Münzen in der Ostseezone; G. Hatz, Hamburg: Der Fund Burge und seine deutschen Münzen; J. Sejbal, Brno: Grundlagen des frühmittelalterlichen Münzwesens in Mähren; D. M. Metcalf, Oxford: The fall and rise of the Danelaw connection, the export of obsolete English coin to the Northern Lands, and the danegelds of 991 och 994; J. S. Jensen, Köpenhamn: The Lund coinage of King Niels, as illustrated from a recent hoard; K. Bendixen, Köpenhamn: Sceattas from the Ribe excavation in 1987; J. Haskova, Prag: Scandinavian influences on the denarius coins of Bohemia; T. Talvio, Helsingfors: Stylistic analyses in Anglo-Saxon numismatics.

Utfärd

Efter att söndag f m ha lyssnat till de sista föredragen, för vi med buss och under Lars O. Lagerqvists sakkunniga ledning genom det historiska och sommarfagra men för dagen regnvåta mälardalskapet. Bitvis följande den medeltida Erikskatan fick vi under vä-

1. Moesgård, J. C., Copenhagen
2. Noonan, T.S., Minneapolis
3. Metcalf, D.M., Oxford
4. Jonsson, K., Stockholm
5. Jansson, I., Uppsala
6. Malmer, M.P., Lidingö
7. Kluge, B., Berlin
8. Mikołajczyk, A., Lodz
9. Ilisch, L., Basel
10. Rispling, G., Stockholm
11. Leimus, I., Tallinn
12. Hellander, T., Stockholm
13. Hennequin, G., Paris
14. Bartczak, A., Kraków
15. Pininski, J., Lodz
16. Kropotkin, W., Moskva
17. Svensson, E., Stockholm
18. Suchodolski, S., Warszawa
19. Sejbal, J., Brno
20. Hahn, W., Wien
21. Tingström, B., Uppsala
22. Klotz, E., Stockholm
23. Hatz, G., Hamburg
24. Ilisch, F., Münster
25. Fomin, A., Moskva
26. Potin, V.M., Leningrad
27. Talvio, T., Helsinki
28. Beljakov, A.S., Moskva
29. Lieber, A., Oxford
30. Molvögin, A., Tallinn
31. Brahme, S., Stockholm
32. Berga, T., Riga
33. Sawyer, P., Alingsås
34. Hammarberg, I., Lidingö
35. Stoess, C., Münster
36. Geiger, H.U., Zürich
37. Petersson, B., Umeå
38. Bendixen, K., Köpenhamn
39. Östergren, M., Visby
40. Lindberger, E., Stockholm
41. Hahn, W., Wien
42. Hatz, V., Hamburg
43. Haskova, J., Prague
44. Dumas, F., Paris
45. Golabiewski Lannby, M., Stockholm
46. Archibald, M., London
47. Harvey, Y., Durham
48. Kiersnowski, R., Warszawa
49. Zachrisson, T., Stockholm
50. Skaare, K., Oslo
51. Malmer, B., Lidingö
52. Silvegren, U., Lund

Foto Gabriel Hildebrand

På bilden saknas Lagerqvist, L. och Westermarck, U., Stockholm samt Jensen, J. Steen och Kromann, A., Köpenhamn.

gen göra anhalter vid lämpliga runstenar, kyrkor och offerkällor för att slutligen tas emot i familjen Lagerqvists vackra Söderårby, också det med vikingatida anor och framför allt gammaldags svensk gästfrihet.

Många gästforskare

Måndagen den 5 juni var symposiets alla deltagare inbjudna till studiebesök både på Numismatiska institutionen och i Myntkabinetet, där en utställning med nyförvärv från vikingatidsskatter öppnades. Ett stort antal av gästerna tog dessutom tillfället i akt att både före och efter symposiet bedriva forskning i våra samlingar, några i flera veckor, andra i ett par dagar. Särskilt för de många deltagare som kom från öststaterna var detta ett oerhört uppskattat tillfälle till studier, kontakter och nya, vidare utblickar. Deras och även alla andras tacksamhet uttrycktes värtaligt av nestorn inom den vikingatida numismatiken, professor Kiersnowski, vid det "Post-Symposium party", som G. Ekströms stiftelse för numismatik bjöd på den sista kvällen hemma hos Brita och Mats Malmer.

Elsa Lindberger

Professor Kiersnowski, Warszawa, i katedern symposiets första dag.

Den yngre generationen numismatiker var väl representerad. Här samtalar Ivar Leimus (t v) från Tallinn med Christian Stoess, Münster. I bakgrunden skimtar Lutz Ilisch, Basel.

B. Ahlström Mynthandel AB

Kungsgatan 28 - 30

Box 7662, 103 94 STOCKHOLM

Tel. 08-14 02 20, Fax 08-11 30 75

KÖPER — SÄLJER — VÄRDERAR

MYNT — SEDLAR

MEDALJER

NUMISMATISK LITTERATUR

FRÅGE- SPALTEN

Fråga:

Jag äger denna miniatyr - vitemaljered och förgylld (frånsidan blank) med blå-vitt band - men jag vet inte vad det är.

Fil.kand. Albert Eriksson, Göteborg

Svar:

AB Sporrang har nu konstaterat att detta ordenstecken har tillverkats hos oss. Beställare var Svenska Nationella Skyddskåren och tecknet var färdigt 13 november 1945. Stansnumret är 16758. Det finns också ett större exemplar (29 mm), som var färdigt några dagar tidigare.

Med vänlig hälsning
AB Sporrang, Norrtälje
Stig Stefansson

Reprofoto Fritz Engström, KMK.
Skala 1:1

Kommentar III

I SNT 1989 p. 188 afbildes en formentlig skifferplatta, der angives at have fungeret som myntstamp, men som Lars O. Lagerqvist rigtig siger ikke kan være korrekt, da indskrifterne vises retrograd og skiffer er for sprødt. Ulykkeligvis ejes kun fotoet og ikke pladen, men jeg er ganske sikker på, at størrelsesforholdet er forkert. Fotoet er formindsket. Det må være en model til fremstilling af stempler efter pantografmetoden.

Sådanne modeller fremstilles nu om dage af plexiglas, plastic, zink eller messing, hvor i stor størrelse er håndgraveret det ønskede motiv - retrograd som på stemplet. På pantografen er anbragt en fræseranordning, der efter modellen skærer stemplet i stålet.

Jørgen Somod

SPECIE MYNTHANDEL HB

Köper och säljer
Mynt • Sedlar • Medaljer

Spec. Äldre svenska kopparmynt.
Sedlar före 1900.
Kommissionsuppdrag - Auktioner.

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383 - 153 01

Nordisk Numismatisk Unions möte i Reykjavik 1989

Unions nyaste medlem, Myntsáfnarafélag Íslands, stod för värdskapet när delegater och observatörer från de nordiska länderna den 30 juni samlades till möte i Reykjavik. Dagen började med en kort översikt av de isländska förhållandena av Freyr Johanneson och följdes av intressanta föredrag av Jørgen Steen Jensen och Anne Kromann från Danmark, Pekka Sarvas, Finland och Anton Holt, Island. På eftermiddagen besökte Myntsáfn Sethlabanka och Dióthminjasafns¹⁾ utställning av isländska mynt, som var mycket instruktivt anordnad. Därefter följde en reception hos Reykjaviks

borgmästare i Hofthihuus - känt från Reagans och Gorbatsjovs möte.

Lördagen den 1 juli hölls mötesförhandlingar under ledning av Ragnar Borg, som snabbt och lugnt lotsade oss genom föredragningslistan. Redogörelse lämnades för ekonomin, Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad och kommande årgångar av Nordisk Numismatisk Årsskrift. Ett varmt tack framfördes till Jørgen Steen Jensen för hans utmärkte sätt att sköta medlemsbladet. Ordföranden i den norska föreningen, Sven Sønsteby, framförde en inbjudan att hålla 1991 års unionsmöte i Norge, vilket med nöje accepterades av mötet. En observatör från Färöarnas numismatiska förening deltog i mötet. Kanske en ny unionsmedlem?

Efter förhandlingarnas avslutande följde föredrag av Stein Meyer, Norge, Lars O. Lagerqvist, Sverige och Kolbjørn Skaare, Norge. "Mynt i folketro och magi" belystes i korta inlägg av deltagare från de olika länderna.

Sethlabanki Íslands inbjöd till en båttur till ön Vithey, där middag med idel isländska specialiteter intogs under gemytliga former. Under middagen framfördes tack till värdfolket för allt arbete med unionsmötet och det synnerligen lyckade resultatet. Gåvor i form av medaljer och böcker överlämnades till dem. Som minne av mötet erhöll alla deltagare en liten medalj.

På söndagen hade en utflykt med buss till Sydlandet anordnats. Färden gick till varma källor, där misstrognas själva kunde känna efter att de var varma, till gejsrar som kastade upp vatten 20-30 meter högt, och till Gullfoss' praktfulla vattenfall. Ragnar Borg, vår mycket kunniga och underhållande guide, berättade om det vi såg och om Island i övrigt och dess försök att få ön grönskande och trädbevuxet. Färden avslutades med middag på Valhall i Thingvalla.

Fyllda av nya intryck av ett gästfritt folk och ett säreget och storslaget land, som man gärna vill se mer av, tog vi farväl av varandra inför hemresan tidigt morgonen därpå och hoppades på snart återseende.

MG & UN

¹⁾D.v.s. Isländska Sedelbankens och Nationalmuseets sammanslagna myntkabinett.

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08 - 21 12 10

Ragnar Borg talar vid unionsmötet. Foto M. Greijer.

Unionsmötet framför Hofdihuus i Reykjavik; mottagning på inbjudan av stadens borgmästare. Foto M. Greijer.

MEDALJNYTT

Bertil Malmberg. Reprofoto F. Engström.

Minnespenning över Bertil Malmberg

Svenska Akademiens minnespenning för år 1987 begåvas författaren och diktaren Bertil Frans Harald Malmberg.

Malmberg föddes i Härnösand den 13 augusti 1889. 1907 tog han studentexamen i Stockholm. 1907–1908 studerade han i Uppsala. 1909 studerade han i Berlin och 1910 i Lund. Tysk litteratur och filosofi, framför allt Schiller intresserade honom. Malmbergs lyrik präglades åren före första världskriget av stark fosterlandskärlek, ungdomlig viljedyrkan och högstämmd idealism. Mellan åren 1917–1926 var han bosatt i München. Hans litterära strävanden vid den här tiden var att söka åstadkomma en renässans inom poesin i Schillers anda. Romantisk skönhetsdyrkan och platonsk idealism besjälade honom, men han ska-

pade också patriotiska tillfällighetsdikter. I München upplevde Malmberg det tyska sammanbrottet med Versaillesfreden och efterkrigstidens omvälvningar. I Adolf Hitler "en eldsåga stigen ur folkdjupen" och nationalsocialismen såg han Tysklands räddning. Mot slutet av 1930-talet skulle han komma att revidera sin uppfattning om Hitler, som nu blev "demonkorpralen". Som en följd av efterkrigstidens omvälvningar i Tyskland genomgick Malmberg en personlig kris. Räddningen blev ett återvändande till en svunnen, lyckligare tid: upplevelserna i barndomen.

Återkommen till Sverige 1926 finns spår av krisen ännu kvar i Malmbergs diktning. Om också formen kan te sig mjuk och melodisk är den samtidigt behärskat stram med stämningar av schopenhauersk förgänglighet och personlig disharmoni.

Under 1930-talet kom det definitiva genombrotten för Malmberg som lyriker och han kom att stå i främsta ledet bland 30-talets svenska skaldar. 1935 vann han Svenska Akademiens stora pris och 1936 De nios pris. Han rönt främst nu påverkan från Thommas Manns Joseffroman, Spenglers historiefilosofi och Frazers religionsvetenskapliga studier. Denna påverkan märks framför allt i ödsliga, storslagna visioner om en mytlös, ofruktbar, irreligiös nutidskultur och profeterandet om krig och undergång. Ändå förmodade han skapa en rad äkta och gripande 'jag'dikter. År 1938 genomgick diktaren en omvändelsekris och kom en tid att tillhöra Oxfordgrupprörelsen.

Under 1940-talet återkom han till tidigare använda motiv och skildrar höstliga parkstämningar och själens oro. Mottot i diktsamlingarna är själv-rannsak och en koncentration av sträng formell karaktär. Åter igen vi-

sar hans skaldekonst prov på upphöjd förnäm avskildhet, en attityd som visat sig så fruktbar i det förflutna. Samtidigt utgav han essäer, översatte tysk lyrik tillsammans m fl och skrev ett politiskt drama från nazismens Tyskland, där den eviga kampen mellan det goda och det onda, här speglad i konflikten mellan en kristen åskådning och nazismens våldslära. Malmberg var även filmförfattare. Har var gift 1) med Gabriele Bürger Mariagraete 1918 † 1930; 2) Greta Hellströmer 1937–1940; 3) Tyra Anna Görel Törngren, fil. mag. 1941–1946; 4) med Carin Maria Svedberg 1947. Bertil Malmberg avled 1958.

Bland Bertil Malmbergs arbeten kan nämnas: "Bränder" 1908, "Uppgörelse och löfte" 1911, "Dåd och Dröm" 1912, "Schillers estetisk-filosofiska diktning" 1915, "Atlantis" 1916, "En blödande jord" 1917, "Fiskebyn" 1919, "Orfika" 1923, "Åke och hans värld" 1924, "Slöjan" 1927, "Vinden" 1929, "Illusionernas träd" 1932, "Dikter vid gränsen" 1935, essäerna "Värderingar" 1937, "Sångerna om samvetet och ödet" 1938, "Flöjter ur ödsligheten" 1941, det politiska dramat "Excellensen" 1943, "Under månens fallande båge" 1947, "Men bortom marterpålarna" 1948, m m.

Medaljen mäter 45 mm i diameter. Kungliga Myntkabinetets två exemplar väger 54,13 och 54,09 g, silver, präglade med ljusoxideringsmetoden av AB Sporrang, Norrtälje, upplaga 125 exemplar. Medaljen är inte signerad, men konstnären är Tommy Östmar (1934–). Åtsidan visar Malmbergs porträtt, trekvartsprofil vänster sida. På var sida BERTIL MALMBERG. Den enkla bilden kan tolkas som en clown, en paiazza eller kanske Pierrot. Fränsidan slät men med orden "VEM SPELADE MIG" åsyftande Malmbergs filosofiska diktning. Den dubbelbottnade sentensen behöver ingen tolkning. Det behöver inte det konstnärliga formspråket heller. Författaren Bertil Malmbergs porträtt påminner starkt om graffiti eller klotterkonst (vi behöver bara erinra oss husväggarna i den till undergång dömda romerska staden Pompeji 79 e.Kr. eller de mångtusenåriga grottona i Frankrike och Spanien) som funnits sedan urminnes tider.

Thom Braunerhielm

Medaljen i silver. Kungl. Myntkabinetet. Foto F. Engström.

Nils Ahnlund. Reprofoto F. Engström.

Minnespenning över Nils Ahnlund

Svenska Akademiens minnespenning för år 1988 begåvas författaren och historikern Nils Gabriel Ahnlund.

Ahnlund föddes den 23 augusti 1889 i Uppsala. Nils Ahnlunds livsluft kom att bli den renodlade forskarens och lärarens. 1908 tog han studenten i Umeå. 1912 blev han fil. kand. Fil. lic. blev han 1916 och fil. dr i Uppsala 1918. 1923 utnämndes han till docent vid Stockholms universitet eller högskola, som det då kallades. 1928 beslöt Stockholms stad att nyrätta en professur i historia vid Stockholms högskola, en utmärkelse som kom Nils Ahnlund till del. Redaktör för Historisk Tidskrift blev han 1934 och samma år ledamot av Vitterhetsakademien. Säte tog han 1941 i Svenska Akademien. Teologie hedersdoktor blev han sistnämnda år i Uppsala.

En annan sida hos Nils Ahnlund var politiken, där han axlade debattörens mantel och lidelsefullt kämpade för sina idéer. Sålunda utmärkte han sig i försvarskampanjen 1914 i Uppsala och som politisk publicist medverkade han i Svenska Dagbladet 1917 till 1927. Mest engagerad blev han kanske i den politiska debatten om Finlands öde 1939. Hans fosterländska patos var lidelsefullt närhelst nationella eller nordiska värden låg i vågskålen.

Höljd av humanistiskt erkännande och ära kom han, kanske som ett slags säkerhetsventil för att så säga "lätta på trycket" och inte drabbas av akademisk "hybris", alltför vanlig inom den vetenskapliga världen, att spela en framträdande roll i nordisk historiegemenskap. Hans målsättning var att försöka popularisera historien: att för-

fatta artiklar i dagstidningar, hålla föredrag – eftersom detta var före TV-åldern – uppföra ett krönikospel i radio. Ahnlunds författarstil är personligt pregnant och ofta mycket fångslande. Hans sårmarke som historiker är vidden och bredden i hans intressen, hans kunnighet och det engelsmännen kallar "sleuthing" eller spår-sinne och fruktgivande uppslag. Till sist att med kritisk blick sammanföra materialet. Konstruktiv historiebrevskrivning betraktade han med anisitet.

Han var gift sedan 1918 med fil.kand. Lisa Hallberg. Han dog 1957.

Bland Ahnlunds skrifter märkes: gradualavhandlingen "Gustaf Adolf inför tyska kriget", essäsamlingen "Storhetstidens gryning", båda 1918, essän om historieskrivaren och riksantikvarien "Jonas Hallenberg" 1923 och "Det ekonomiska programmet för oppositionen vid 1815 års riksdag", också 1923, boken om urkundsförfalskaren "Nils Rabenius" 1927. Delar av "Axel Oxenstiernas skrifter och brev-växling" följde 1931, "Gustaf Adolf den Store" 1932, "Svenska riksdagsakter 1611–1616" s.ä., "Axel Oxenstierna intill Gustaf Adolfs död" 1940. Som medeltidshistoriker: inledningen till G. Rudbergs översättning "Rimbert, Ansgars levnad" 1906 och 1930, "Engelbrekt" 1934. 1941 kom "Sanning och sägen om Karl XII:s död". Som stads- och företagshistoriker har Ahnlund bidragit med "Sundsvalls historia I–II, 1921, "Mo och Domsjö-verken" 1917 och för Stockholm "Ladugårdslandet. Till Hedvig Eleonoras kyrkas 200-årsminne 1737–1937", "Stockholms historia" I, 1953. Som folklorist och topograf har han lämnat bidrag i olika facktidsskrifter, vilka till viss del sammanförts i essäsamlingarna "Oljeberget och Ladugårdsgårde"

1924, "Svensk sägen och hävd" 1928 och "Från medeltid till vasatid" 1933, m m.

Medaljen mäter 45 mm i diameter. Kungliga Myntkabinetts exemplar väger 53,35 g, silver, präglad med ljusoxideringsmetoden av AB Sporrang, Norrtälje, upplaga 125 exemplar. Medaljen är inte signerad, men konstnären är även detta år Tommy Östmar (1934–). Åtsidan visar ett skissartat porträtt av Ahnlund, trekvartsprofil höger; i nederkanten NILS AHLNUND. Den skissartade bilden liknar en starkt stiliserad, skägglös totemmask: Nils-Nicolaus-tomen. Frånsidan slät men med orden HISTORIAM PATRIAE ACUTE INVESTIGAVIT (HAN UTFORSKADE FÄDERNESLANDETS HISTORIA PÅ ETT SKARP SINNIGT SÄTT). Stilistiskt finns ingenting att säga. Konstnärligt utarmad höjer sig medaljen inte ens över klotterstadiet i likhet med 1987 års utgåva med Bertil Malmberg.

Thom Braunerhielm

Ännu en påvlig medalj

Till det påvliga besöket i början av juni i år, om vilket vi skrev i förra numret av SNT, utgavs en där beskriven, gemensam nordisk medalj och en jetong, som bägge såldes till allmänheten.

Till dessa skall läggas ytterligare en prägling, också den modellerad av Annie Sundin och präglad av AB Sporrang i Norrtälje. Förlagorna har formgivits av Lars Eklund, Örebro. Den är emellertid utgiven av den katolska kyrkan i Sverige och kan studeras på bilden härinvid. Åtsidan är densamma, fränsett inskriften JOHANNES PAULUS II I SVERIGE. Frånsidan visar till vänster den stående S:t Ansgar, Nordens ärkebiskop (i Bre-

Silverexemplar i Kungl. Myntkabinetet. Foto Fritz Engström.

Exemplar av medaljen i Kungl Myntkabinettet. Foto Gunnel Jansson, Raå/Shmm.

men) och den som först av alla predikade kristendomen hos oss, nämligen i Birka (830). Bredvid läses längs kanten S:T ANSGAR. Han är framställd som stående i sin ärkebiskopskrud, bärande mitra på huvudet – omkring detta en helgongloria – och hållande i höger hand en kyrkbyggnad, i vänster en kräkla samt iförd stola, pallium och halslin. Förebilderna har i detta fall varit Otto III:s evangeliarium från ca 1000 (i Reichenau) och ett altarantependium i San Ambrogio i Milano. Till höger den sittande S:ta Birgitta (av medaljkanten avskuren nedanför knäna), längs kanten S:TA BIRGITTA, iförd änkedok och klänning med kapuschong samt med vänster hand hållande sitt helgonattribut, en (uppslagen) bok, i vilken hon skriver med en gåspenna i höger hand. Bilden är en "sammanfattning" av flera skulpturer, bl a i Vadstena klosterkyrka.

Bokstavstyperna har utformats med utgångspunkt från typsnittet "Gill", uppkallat efter dess upphovsman Eric Gill (1882–1940), som konverterade till katolicismen i sin ungdom. Han räknas som en av Englands främsta typkonstruktörer och var även verksam som skulptör och illustratör.

Formgivaren av medaljen säger bl a: "Hans här som förebild använda bokstavsnitt binder symboliskt samman vår tid med runristarnas tidevarv och den tidiga missionen i vårt land, som till betydande del utgick från England".

Medaljen mäter 70 mm i diameter. Den har slagits i två exemplar i 18 ka-

rat guld, vilka överlämnades till H.H. Påven och H.M. Konungen under besöket, samt ca 100 ex i brons, vilka utdelats till dem som lämnat värdefull hjälp under påvens besök i Sverige. Medaljen har alltså inte saluförts.

Notisförfattaren tackar formgivaren Lars Eklund och AB Sporrang för ovan anförda, värdefulla uppgifter.

LLI

GYNNA SNT:s ANNONSÖRER

Rikets mynt

Riksbanken utfärdade den 2 februari 1989 föreskrifter om rikets mynt (SFS 1989:61). Fullmäktige i riksbanken förordnar att rikets mynt skall ha följande sammansättning, vikt, storlek och prägel.

Femkronor: pläterat material i tre skikt, det mellersta av nickel och det ytterska skiftet av en legering av 75% koppar och 25% nickel; vardera ytskiktets vikt utgör 46,5% av myntets vikt, 9,50 g, diameter 28,5 mm.

En krona: legering av 75% koppar och 25% nickel; 7,00 g, diameter 25,0 mm.

Femtio öre: legering av 75% koppar och 25% nickel; 4,50 g, diameter 22,0 mm.

Tio öre: legering av 75% koppar och 25% nickel; 1,44 g, diameter 15,0 g.

Vid uppvägning av det antal mynt som närmast motsvarar ett kilogram, får myntens

genomsnittliga värde avvika med högst 2% från den vikt som mynten skall ha enligt ovanstående.

Myntens prägel. Mynt i valörerna fem kronor, en krona, femtio öre och tio öre skall tillverkas med följande prägel.

Femkronorsmynt. På åtsidan Konung Carl XVI Gustafs krönte namnchiffer och omskrift, omgivande namnchiffrets övre del, "SVERIGE" och präglingsåret. På frånsidan siffran "5" med en roset på vardera sidan och som omskrift nedtill "KRONOR". Uptill till vänster ett "E", som anger myntorten (Eskilstuna), och till höger riksbankschefens monogram. Kanten skall vara slät.

Enkronorsmynt. På åtsidan Konung Carl XVI Gustafs bild, profil, vänster sida, omgiven av orden "CARL XVI GUSTAF SVERIGE". Under bilden präglingsåret. På frånsidan lilla riksvapnet under kunglig krona och som omskrift konungens valspråk "FÖR SVERIGE I TIDEN". Nedtill "I KR" omgivet till vänster ett "E", som anger myntorten (Eskilstuna), och till höger riksbankschefens monogram. Kanten skall vara räfflad.

Femtioöresmynt. På åtsidan Konung Carl XVI Gustafs krönte namnchiffer omgivet av på vänster sida präglingsårets två sista siffror. På frånsidan i mitten talet "50", omgivet av till vänster ett "E", som anger myntorten (Eskilstuna), och till höger riksbankschefens monogram. Kanten skall vara slät.

Tioöresmynt. Samma prägel som på femtioöresmynten men i förminskad skala samt med talet "10". Kanten skall vara slät.

De nya föreskrifterna träder i kraft den 15 mars 1989.

75

RECENSIONER

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer: Årsbok 1987-88. Stockholm 1988. 130 s. ISSN 0348-114X.

Den kulturellt intresserade får vara tack-sam för att den riksbekanta "osthyveln" ännu inte berövat RAÄ/SHMM möjligheter-na att presentera sitt fögderiområde på ett tilltalande och fängslande sätt. Alla de som ställer upp i olika former vill ha illustrerade utgåvor, som talar till de stämningsbottnar inom oss som får oss att låta på penning-pungen.

Årets långa artikel har titeln *Det närva-rande förlutna - 50 år med fornminnesin-venteringen*. Det är en i dagens miljödebatt mycket angelägen inlägg!

Men numismatiken är mitt främsta in-tresse, trots att det sköna lockar på andra avdelningar. Vi får närmare följa vårt mynt-kabinetts fortsatta utveckling mot en allt mer hindersam trångboddhet. Trots detta har en relativt hög utställningsverksamhet kunnat omvittnas. Den sidan vill SNF och KMK:s Vänner alltid ha mycket av!

Vi får veta mer om sparbankernas in-tresse för KMKs lokalfråga och KMKs ändrade ställning i förhållande till de lokala mynt-kabinetten. För SNF:s lokala grupper är det angeläget, att sistnämnda sida av KMKs verksamhet får ett stort utrymme, kanske med stiftelsernas stöd.

De numismatiska stiftelsernas insatser i olika hänseenden lovordas både bild- och textmässigt. Må de ej förtrötts!

N U F

Nyutgivning

I serien *Die Ritterkreuzträger der Deut-schen Wehrmacht* (Franz Thomas och Günter Wegmann, Biblio-Verlag) har del IV - Die U-Boot-Waffe, Band I: A-J, ut-kommit. Prospekt kan erhållas hos Bund Deutscher Ordenssammler e.V. genom dess expedition, c/o Sauer, Postfach 23, D-6497 Steinau. BDOS meddelar, att or-denstidskriften *INFO* ej längre är officiellt organ för detta och FDOM (Freundes- und Förderkreis Deutsches Ordensmuseum e.V.).

L. P-n

Christian Hamrin & Jan L. Hyllengren. *Svensk myntförteckning Del 1, Bernadotte-dynastin 1818-1988 med värderingspriser*. Stockholm 1988, 459 s, ISBN 91-22-01288-5.

Boken ger ett värdefullt tillskott till den nu-mismatiska litteraturen och är ett utmärkt uppslagsverk för både erfarna och nya samlare.

I bokens inledning finns upptaget olika begreppsförklaringar, vilka speciellt för nyttillkomna samlare utgör ett bra sätt att komma in i numismatikens värld. Varje re-gentavsnitt börjar med en kort historik om

dels monarken dels om mynten under den-na period. Eftersom myntboken i riklig ut-sträckning tar upp och behandlar olika myntvarianter är den en bra källa till att stämma av eller förbättra sina kunskaper.

Tveksam är dock prissättningen för olika myntkvaliteter, dels därför att boken är ett uppslagsverk snarare än en priskatalog, dels därför att priserna förändras relativt snabbt på marknaden. Det borde räcka med att ange ett ca-värde för kv 01 och kv 1.

En intressant uppgift torde vara om präglingsupplagan med en ev. kommentar om myntets sällsynthet uppgavs.

Noteras bör, att 10 öre 1941 i Ni ej utgör lagligt betalningsmedel, då myntet saknar myntmästarmärke.

Provmynten under GV perioden 1909-1920, järnmynten 1916, 50 öre 1920, 2 kr 1919 m m kom att präglas i minst 4 exem-plar men förmodligen upp mot ett tiotal ex. Dokumentationen härom är dålig men finns för järnmynten 1916 i Myntkontakt dec. 1982.

Provmynten kan vara svåra att prissätta, då endast ett litet antal samlare har intresse här för.

Med någon mindre anmärkning mot Christian Hamrin-Jan L. Hyllengrens bok om Bernadotte-dynastins mynt finner jag den intressant och bedömer den som ett värdefullt verk av hög klass.

Torbjörn Lind

MEDUSA, nr 1 1989. Utgiven av Förening-en för en svensk antiktidskrift. ISSN 0349-456X. 25 kr/nr.

Även detta nummer har numismatiskt in-slag.

Mynt används som bevismaterial i artik-lar om orgeln under antiken och om utplä-nandet av en aristokrati.

Bertil Falk berättar i *Arkeologisk fest-stämning i romarnas Britannien* om att "Storbritanniens arkeologer, inte minst de som är verksamma i London, har haft en riktig grävarfest under 1988". Ur hans arti-kel vill jag citera följande avsnitt: "I Ches-ter, där det finns en amfiteater, som till hälften är synlig, funderar man just nu på att gräva fram den andra halvan. Med dessa lämningar som utgångspunkt har man sedan tänkt rekonstruera vad man kallar 'De-va Roman Centre'. Detta turistcentrum,, för det är vad det hela handlar om, ska be-folkas med människor i romerska kläder som betjänar besökare med romersk mat och säljer souvenirer. Betalningsmedlet in-om anläggningen ska vara romerska mynt. Anläggningen har redan betecknats som ett romerskt Disneyland av beäckare."

"Men det har gjorts andra fascinerande fynd. Eller vad sägs om den romerska falskmyntarverkstad som falskmyntade för fullt i London för 1800 år sedan. Inte långt

från muren (den av romarna kring London byggda) stötte arkeologerna denna givande vår på keramiska gjutformar för gjutning av mynt. 100 gjutformar! Här kan man tala om massproduktion."

"Eftersom romerska mynt slogs och inte göts är det helt klart att det handlar om en förfalskarverkstad av stora mått. Mynten som förfalskades är daterade från året 220 efter Kristus. Det var denarens som falsk-myntarna gav sig på. En falskmyntare som upptäcktes skickades antingen till gruvorna eller också blev han korsfäst."

Falk redovisar även en uppgift, som bör vara av intresse för gemene man, nämligen att Hadrianus inspirerades till sin mur i norra England av den som parterna hade uppfört efter kinesiskt mönster.

N U F

Lars O. Lagerqvist och Ian Wiséhn: *Stats-budgeten under 400 år. Några glimtar ur rikets finanser*. Myntkabinetts katalog nr 25. Stockholm 1989. 28 s. ISBN 91-7192-754-9.

Samtidigt som statsbudgetförslaget för budgetåret 1989/90 presenterades för riksdagen öppnade KMK påpassligt i riksdags-huset en utställning med rubricerad titel.

Katalogen för utställningen är verkligen instruktivt utplagd och bör därigenom mycket väl lämpa sig som underlag för skolors och studiegruppers studium av statlig ekonomi. Den är ett fint komplement med upp-gifter som annars inte är lätta att plocka fram. De många färgillustrationerna är sär-skilt tilltalande. De bör därför underlätta för våra, på svart-vitt tryck rimligen trötta riksdagsledamöter att inpränta lite ekono-miska kunskaper, förhoppningsvis till medborgarnas bättnad.

Synd att min upplaga av katalogen, som verkligen är en "pärla" i den långa katalog-serien, har vissa tryckfel.

N U F

"Mina hundar skall bära mina halsband" lär en brittisk monark ha deklarerat, då han förbjöd sina undersåtar att ta emot utländska ordensdekorationer. I Sverige är det som bekant precis tvärtom. En svensk medborgare får sedan 1974 inte komma i åtnjutande av sin statschef's nådevedermålen i form av en orden. Sådan kan däremot tilldelas ut-ländsk medborgare eller statslös person som är bosatt utom riket. Intet hindrar hel-ler svensk medborgare från att ta emot och bära utländsk ordensdekoration, eller svenska belöningsstecken som inte har ka-raktär av orden. Detta av jämlikhetsmilli-metri och avundsjuka dikterade arrange-mang är ett stort unikum i världshistorien.

De svenska ordnarna utdelades tidigare enligt strikta och offentligt redovisade reg-ler. De tröstpriser som nu utdelas till de eg-na medborgarna i form av medaljer saknar i stor utsträckning såväl publikt redovisade kriterier som internationell prestige. Allt-jämt anses dock, inte bara i världen i övrigt utan to m i Sverige, att vissa väsentligen

internationella regler böra gälla för när, var och hur man skall bära ordnar och medaljer. Kanske kan det betraktas som en esoterisk vetenskap. För många innehavare torde dock en auktoritativ handledning vara av stort värde.

Tidigare litteratur är svåråtkomlig och delvis föråldrad. Nyligen har emellertid utkommit en koncis och sakkunnig sammanställning i ämnet, *Svenska ordnar och medaljer* (Atlantis, Stockholm 1987, capris 207 kr inb.) av fd ceremonimästaren och generalmajoren *Fredrik Löwenhielm*, v ordenskansler vid Kungl Maj:ts Orden. Material till verket har också lämnats av den inte minst för Svensk numismatisk tidskrifts läsare välkände skriftställaren *Leif Pålsson* i Göteborg.

I korta avsnitt redogör *Löwenhielm* för ordensväsendets uppkomst och utveckling, från korstågens andliga riddarordnar till dagens belöningsstecken. På samma sätt behandlas det i tiden senare medaljväsendet. Ordens- och medaljväsendet i Sverige, historiskt och efter det fatala året 1974, belyses mera utförligt och med ett förnämligt bildmaterial. Direktiv ges för bärande av ordnar och medaljer av olika slag – även halv-officiella svenska utmärkelsetecken med en förteckning över viktigare sådana. En lista över förkortningar för svenska och utländska ordnar kompletterar materialet.

Som antytts får *Svenska ordnar och medaljer* utan att ha officiell prägel likväl betraktas som auktoritativ. Som sådan motsvarar verket högt ställda krav. Några randanteckningar kan dock göras.

När det gäller utländska ordnar är det naturligtvis mycket svårt att antingen göra en helt komplett förteckning eller ett representativt urval av i dagens läge aktuella utmärkelsetecken. Skall man ta med äldre dekorationer, som kanske bara har någon enstaka svensk recipient, typ *Furstliga Hohenzollernska husorden*? Hur skall man i en ständigt föränderlig värld vara säker på att ett urval verkligen motsvarar dagens situation i vederbörande land? Var skall man dra gränsen för att inte i onödan belasta framställningen? Fältet är öppet för individuella bedömningar.

Av närliggande skäl saknar anmeldaren för sin del i ex Colombianska *San Carlos*-orden, som i ökad utsträckning har börjat utdelas i stället för eller vid sidan om den orden som man alltjämt – även i förevarande verk – envisas med att på svenska kalla *Boyaçáorden*. Den heter *Boyaçáorden* efter slaget 1819 vid en ort med samma namn. Bokstaven ç med diakritisk cedilj existerar överhuvudtaget inte i spanska språket. Se min artikel i *Myntkontakt* 1985:1, s 17.

Efter samråd med utrikesdepartementets protokoll har ordensnamnet hittills förkortats *ColSCO*. Hos *Löwenhielm* överensstämmer detta inte med förkortningen *MonS:CO* för *Monacos S:t Carlos Orden*.

Under *Iran* saknar man *Taj-* eller *Iranska Kronorden* (*IranKrO*); *Svensk Numismatisk Tidskrift* 1986:2, s 36). Den utdelades

tämligen flitigt under de senare åren av shahens regeringstid, också till flera svenska medborgare.

För den nuvarande regimen i Rumänien upptas två ordnar: "Stjärnorden" respektive "23 augusti". Däremot inte "Tudor Vladimirescu" (*RumTVO*); *Myntkontakt* 1984:7, s 186), som i praktiken torde vara den enda som tilldelas utländska medborgare andra än statschefer.

Ytterligare en förkortningsfråga. *Löwenhielm* begagnar för vad han kallar "Elfenbenskustens förtjänstorden" *ElfFO*. Sedan den tillkom 1960 har man vanligen skrivit *ElfNFO* som beteckning för "Elfenbenskustens Nationalförtjänstorden" (*Svensk Numismatisk Tidskrift* 1986:1, s 12). Detta i analogi med *FrNFO* för *Franska Nationalförtjänstorden*.

Enligt texten till *Elfenbenskustens lag* 60-403 den 10 december 1960 är emellertid den franska benämningen "l'Ordre National de la République de Côte d'Ivoire". Svensk översättning borde alltså vara *Elfenbenskustens Nationalorden*, inte *Förtjänstorden* eller *Nationalförtjänstorden*. Den korrekta förkortningen borde då bli *ElfNO* eller *ElfNO* och inte något av de båda andra alternativen. Då denna dekoration numera inte är helt ovanlig i Sverige, bör man kanske revidera tidigare bruk.

Till sist ett årtal. På s 27 anges för *Nordstjärnorden*, att insignierna fram till år 1875 bars i ett svart band. Året bör rimligen vara 1975.

Vad här har sagts rör givetvis bara bagateller i ett större sammanhang. På intet sätt kan det inverka på det generella omdömet om *Svenska ordnar och medaljer*: Ett högklassigt verk som varmt kan rekommenderas till alla intresserade.

Hans E Sköld

Åke Hyenstrand (med bidrag av Anders Carlsson): Socknar och stenstugor – om det tidiga Gotland. Stockholm Archaeological Reports nr 22, 1989. 144 s. ISSN 0340-4640.

Boken handlar om den tidiga territoriella indelningen av Gotland. Den inleds med ett kapitel om vad Gotlandsforskningen hittills presterat och fn arbetar med. Därefter presenteras det material som varit utgångspunkt för den analys och tolkning av skeendet, som författarna framlägger. Hit bör främst de historiska källorna, skattfynden, bildstenarna, fornborgarna, ortnamnen, hamnarna och kyrkorna, men även hittills framlagda tolkningsförslag och uppgifter ur den markdatabas, som är en praktisk tillämpning av modern datamaskinkartografi. De olika grupperna redovisas på ett så instruktivt sätt att framställningen blir mycket givande även för en lekman. För en numismatiskt intresserad är det uppmuntrande att få ännu ett bevis på numismatikens tvärvetenskapliga betydelse.

Hyenstrand framlägger härefter, med utgångspunkt i medeltidens 94 socknar, sitt simulationsförslag till Gotlands indelning i

12 primärhundaren, vart och ett omfattande 8 socknar, därför att antalet 12 förekommer i både *Gutalagen* och *Gutasagan*. För en fastlandsbo är det en mycket fängslande och givande läsning att följa författaren i hans sätt att testa sitt förslag mot gårdsantal, socken- och gårdsnamn, gravfynd, silverskatter, runstenar, hamnar m m.

Författarna för även in i bilden spridningen över hela Gotland av gårdsnamnet *Stenstugu*, som ger underlag för en indelning i 24 hypotetiska *Stenstugu*-distrikt. Förekomsten av namnet "skulle kunna tyda på en bakomliggande organisation" och på en högre namngivningsnivå.

Ett särskilt kapitel ägnas forskningens nuvarande ståndpunkter om *Visbys* tillblivelse.

Boken avslutas med kapitlet "Slutsats och hypotes", vari författarna för Gotlands del som grundmodell delat upp det långa tidsskedet "i fyra stadier, vars gränser bestäms av vissa arkeologiska och historiska fakta":

stadium I	550-600	-	800-850
stadium II	800-850	-	1000
stadium III	1000-	-	1100-1150
stadium IV	efter ca 1150		

Hyenstrand skriver inledningsvis: "Ämnet har varit kärt för många. Det kan därför synas förmätet av en utomstående att ge sig i kast med gotländska förhållanden. Det kan dock vara nyttigt för ett forskningsområde att bli granskat 'utifrån.'" Det har blivit en för en lekman mycket spännande och givande läsning. Dess sammanfattning av forskningsresultaten m m bör vara av stort värde för olika forskningsområden.

N U F

Richard S. Yeoman

avled i höstas i en ålder av 84 år. Han var länge den utanför USA kanske mest kände numismatiska författaren genom sina världen över nyttjade kataloger, *A Guide Book of United States Coins*, *A Catalog of Modern World Coins*, samt som sista verk *Current Coins of the World*. Alla upplevde många upplagor.

HÅKAN WESTERLUND
MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
III 20 STOCKHOLM
Tel 08-11 08 07

AUKTIONER

FÖRENINGAR

Hösten 1989

SVENSKA

- Okt. 2 AB Stockholms Auktionsverk
Nov. 11-12 AB Ahlströms Mynthandel,
Stockholm
25 AB Stockholms Auktionsverk
29 Svenska Numismatiska
Föreningen, Stockholm
(endast för medlemmar och
anslutna föreningar)

UTLÄNDSKA

- Sept. 19-20 Zürich, SBV
21-22 München, Partin Bank
25-26 Stuttgart, Kricheldorf Nachf.
27-30 München, Hirsch Nachf.
29-30 Solingen, Müller
Okt. 2-4 Osnabrück, Künker
4-6 München, Aufhäuser
7 Brüssel, Elsen
7 Helsingfors, Holmasto
6-8 New York, Stack's
9-11 Maastricht, AG van der
Dussen
11 London, Spink & Son
14 Nürnberg, Frank
18-20 Köln, Schulten & Co
23-24 Zürich, Spink & Son
25-26 Zürich, Bank Leu AG
27 Zürich, Stuker
30-31 Köln, Kölner Münzkabinett
30-31 München, Giessener Münz-
handlung
Nov. 1-3 Frankfurt, Peus Nachf.
4 Ludwigshafen, Sparkasse
8-10 Köln, Münz Zentrum
14-15 Frankf. Münzhandlungs
GmbH
18 Helsingfors, Holmasto
20-21 Zürich, F. Sternberg
27-28 München, Lanz
29 London, Spink & Son
29-30 München, Hirsch Nachf.
Dec. 1 München, Hirsch Nachf.
5-6 Hamburg, Emporium
6-8 Essen, Schenk-Behrens
9 Gradl & Hinterland,
Nürnberg
14-16 Mannheim, KPM

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti). Apollogården vid Almvägen, Fagersta. Tid: kl 19.00. Upplysningar: tel 0223-116 71.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB har möten 19/9 Borlänge, 17/10 Falun, 14/11 Borlänge, 12/12 Falun. Möteslokal Borlänge, biblioteket Borganäsvägen, Falun, Kristinegården Kristinegatan 9-11.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING håller möten med auktioner andra måndagen i månaden 18.45 i Traktören, Köpmansgatan 20. Studiecirklar i klubblokalen i Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3 (hpl Lilla Bergsgatan) 18.30. 1:a månd. Polletter, 3:e torsd. Antik- och Medeltid, 4:e torsd. översiktscurs. Sedelsektionen Engelbrekts-gatan 71 sista tisd. 18.30. GNF, Box 5289, 402 25 Göteborg. Uppl.: 031-52 14 29 (Birgit Hahne-Eriksson, kontorstid 031-17 79 70 (Bo Nordell). Anbud 031-13 31 41 (Anders Falk). Pg 72 06 75-8.

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli-aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SE-Banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0485-104 29. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Henggården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30 15/9, 20/10, 17/11, 15/12. Listor och upplysningar genom Ingvar Nilsson 044-713 28.

MYNTKLUBBEN KLIPPINGEN har mynträff första tisdagen i jan.-april, sept.-dec. Lokal: G. A. skolans matsal, S-järnvägsgatan, Sundsvall. Information om mynt, värdering, auktion, lotterier. Köp och sälj. Tel. 060-55 64 18, 11 35 03.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärs-gården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-134 29, 671 54, 128 41.

FÖRENINGEN NORDVÄSTMYNT håller sammanträde med auktion i Folkets Hus, Klippan, kl. 19.00, andra fredagen i varje månad. Upplysningar och auktionslista tel. 0451-132 88.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj-augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli-augusti). Lokal: Valbo Kommunallhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj-augusti). Huvudbiblioteket, Hunnebergsgatan 8, Linköping i Lindblomsrummet 1 tr upp kl 18.30-21.00. Årligen anordnas en antik- och samlar-mässa samt en resa till Frimynt i Hålsjöberg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni-augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A, Malmö, håller öppet varje tisdag kl 19-21 under september-maj. Auktioner 21/9, 19/10, 23/11.

SKÖVDE NUMISMATISKA FÖRENING (f.d. Skaraborgs numismatiska förening) har möten med auktion den 3/9, 1/10, 12/11 och 10/12. Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund).

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, ca 5 km norr om Avesta utmed riksvägen. Upplysningar: tel 0226-562 78 eller 0225-131 52.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Söderslättis Sparbanks samlings-sal, CB Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410-345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna, kl 19.00 den 12/9, 10/10, 14/11. Klubben är arrangör för Mälarkretsens årliga sammankomst den 30/9. Samling utanför Saab Scania för besök i bilmuseet. Därefter föredrag och auktion på Torekällberget ca 14.00. Upplysningar: tel 0755-445 03 eller 135 08.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA har möte på Uppsala Universitets myntkabinett (utom 5/12). Tid: 19.00. 26/9 föredrag, 17/10 auktion, 14/11 föredrag, 5/12 julfest och föredrag. Upplysningar: 018-14 97 11.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15. Visning från kl 18.15. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00. Datum ej meddelat.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag och dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345-112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion kl 18.20 i Röda Korsets lokal, Hovsgatan 11, Växjö, 19/9, 2/11, 7/12. 8/10 anordnas på Smålands museum Myntets dag med utställningar, besök av mynthandlare och föredrag av antikvarie Elsa Lindberger, Stockholm, om "Vikingatida skattfynd - mynten vittnar i text och bild om politisk-ekonomisk makt och religiös tro." Upplysningar: 0470-731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari - maj kl 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvaroloteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021-757 87 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3, 1989: 13/9, 11/10 och 22/11, kl 19.00. Upplysningar: tel 019-13 52 13.

FÖRENINGAR

Dr John Kent gör succé

Direkt från sjukbädden som doktor John Kent, föreståndare för mynt- och medaljkabinettet i British Museum, till Göteborgs tisdagen 2/5 tillsammans med sin fru Pat. Efter några dagars sightseeing i Västergötland och Bohuslän under ciceronskap av de båda ordförandena i Göteborgs Numismatiska Förening var Kent nästan helt återställd, och levererade på söndagen en redogörelse för myntspridningen från Rom och penningekonomins framväxande västerut i Romariket. Föredraget efterföljdes av expertisering av medlemmarnas medhavda mynt. En del besvikna miner noterades, när gamla kära mynt fick sin dom. Granskingarna tog förvånansvärt kort tid, men så har ju också doktor Kent en otrolig erfarenhet från skilda fält. Frågorna från deltagarna i samband med expertiseringen föranledde en hel liten lektion om falskmyntningarnas tekniker och historia fram till våra dagar.

Måndag kl 15 höll Kent en föreläsning inför universitetsinstitutionen för antikens kultur och samhällsliv om vota-myntningarna i Romariket, varvid han förklarade skillnaden mellan vota (= tackoffer till gudarna) för gångna år och nya vota för kommande femårsperiod. Antigen fick jag klart för mig, varför en del votamynt inte är präglade 5:e eller 10:e året efter kejsarens tronbestigningsår. Förklaringen är, att legionerna förväntade sig minst en penningutdelning i samband med vota-firandet varje femårsperiod — även om regerande kejsare inte hunnit regera i fem år.

"Föredraget gav svar på många av de frå-

gor jag själv sökt finna svar på i litteraturen och mycket mer information därtill," skriver Christer Bornö i brev till under-tecknad.

18.30 samma dag — efter en halvtimmes expertisering — berättade John Kent för GNFs ordinarie månadsmöte om British Museum i allmänhet och dess myntkabinett i synnerhet. Christer Bornö: "Föredraget gav en god inblick i hur myntsamlingarna vuxit fram, hur de förvaras och hur arbetet kring dem är organiserat. Dr Kent underströk, att museet och dess tjänstemän i första hand är till för att betjäna den stora allmänheten."

Själv fann jag särskilt berättelsen om donatorskan Sara Brook, som på 1790-talet årligen skänkte nytugivna mynt till myntkabinettet, tänkvärd. Nu löses många tvister om U.S.A. :s första mynt bäst genom att granska hennes gåvor till BM. Men samtiden ringaktade hennes donationer. Varför fortsätter inte våra ambassader världen över att årligen skicka myntset till KMK?*

Kl 19.45 samma kväll höll John Kent ett tredje föredrag: "Maktens porträtt — framställningar av härskare genom tiderna från antiken till modern tid." Denna gång var auditoriet professorer i Göteborgs Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle. Kent gjorde typologiska indelningar: "Härskaren som står i närkontakt med gudomen," "Fosterlandets försvarare" etc. Bilderna — huvudsakligen hämtade från mynt — åskådliggjorde på ett förträffligt sätt tankegångarna i framställningen. Vilka skillnader är det egentligen mellan vår tids politiker och gångna tiders härskare? Efter en lätt supé vidtog en intressant debatt. Slut-

ligen erhöll dr Kent första ex av den myntkopia (Göteborgsmynt från 1625, 2 öre som klipping), som försäljes på den stora sommarutställningen i Mässhallarna om 1600-talets Göteborg. Det var tydligt, att föredraget hade rönt stor uppskattning.

Tisdag 9/5 kl 15 gästades arkeologiska institutionen. "Sutton Hoo-båtgraven (vid Suffolks kust, nära Ipswich) och dess datering" stod på programmet. Dr Kent har genom att sekvensordna mynten i fyndet kunnat datera graven till c. 625 e.Kr.

18.30 samma kväll höll John Kent den kanske finaste föreläsningen i sedelsektionen: "Brittiska medaljer och mynt och konstutvecklingen under 1800- och 1900-tal." Cirkelledaren Sune Persson tolkade klart och tydligt. På ett inträngande men samtidigt enkelt sätt belystes hur tidsandan återspeglas i det numismatiska materialet. Efter kaffepaus med åtföljande expertisering visade dr Kent skotska sedlar genom tiderna och gav huvuddragen i den skotska penninghistorien. Agneta Winqvist tolkade förträffligt. Föredraget — speciellt komponerat för sedelsektionen — belönades med kraftiga applåder. På begäran visades bilderna från medaljföredraget en gång till. The Keeper John Kent hyllades varmt. Atle Wohrm tolkade stämningen väl då han överlämnade en Pommery av god gång.

För att citera en nybliven medlem, Ulf Gerlach: "Det var tre verkligt givande dagar i denna fina miljö och i samvaro med Göteborgs numismatiker samt att få ett sådant unikt tillfälle att träffa en så utomordentligt framstående expert som dr John Kent."

Ett varmt tack till Sven Svenssons stiftelse som möjliggjorde denna numismatiska upplevelse!

Bengt Holmén

Dr Kent fortsatte sedan till Stockholm, där han upprepade sitt Sutton Hoo-föredrag på Stockholms universitet (Arkeologiska forskningslaboratoriet, professor Birgit Arrhenius) samt gästade Kungl. Myntkabinettet.

LLt

*Därför att de fått order att ta betalt för sitt "besvär" efter en taxa, som vida överstiger Kungl. Myntkabinettets anslag. Red.

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmarken

Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-11 50 81

MYNTAUKTION I STOCKHOLM 15/10 – 1989

i SAFIR AB's lokaler, Biblioteksgatan 5

Ur innehållet:

UTLÄNDSKA MYNT SOM CIRKULERAT I SVERIGE Bl. a.:

Edward Martyren: Penny, Stamford R i vacker kvalitet

SVENSKA MYNT OCH MEDALJER Bl. a.:

Gustav Vasa: Daler 1550, Svartsjö R, Penning 1546 RRR

Johan & Karl: 8 mark klipping 1568 R

Johan III: 1/2 daler 1592 RR Praktexemplar

Karl XI: Riksdaler 1676 R

Karl XIII: Kastmynt 1818 med jordglob RRR

Karl XIV Johan: Dukat 1840 R i hög kvalitet

EN TYPSTAMNING SVENSKA SEDLAR Bl. a.:

Stockholms Banco: 10 Daler SM 1666 R

Sveriges Rikes Ständers Bank: 24 Daler kopparmynt 1745 UNIK

UTLÄNDSKA MYNT OCH MEDALJER SAMT NORSKA SEDLAR

FÖREMÅL MED ANKNYTNING TILL OLYMPISKA SPEL

*Den rikt illustrerade katalogen utkommer ca. 15/9 1989, och
erhålls mot insättande av 50 kr. på Pg 88 86 08-7*

MYNT
HUSET

BOX 7049, BIBLIOTEKSGATAN 5

103 86 STOCKHOLM

TEL: 20 51 81, 20 60 52